

11. Utbildning och omsorg

Sammanfattning

Bra utbildning och omsorg är nödvändig bas-service för att uppfattas som en attraktiv boendeort. Hit hör förskola, grundskola, gymnasium, hälso- och sjukvård samt omsorg om äldre och andra grupper med särskilda behov.

Verksamheterna påverkas av och måste anpassas till förändringar av befolkningens antal och sammansättning. Förändringarna styr behovet av lokaler. Behov av fler förskoleplatser ska i första hand tillgodoses i befintliga skolor. Beredskap ska finnas för en fortsatt framtida minskning av enheter inom grundskolan. Gymnasieverksamheten inklusive vuxenutbildningen samordnas mellan Karlskoga och Degerfors.

Alternativa driftformer inom skola, vård och omsorg blir mer förekommande och vi ska ha en beredskap för att kunna erbjuda andra aktörer än kommunen möjlighet att etablera sig.

Karlskoga folkhögskola ska ges möjlighet att utvecklas

Högskoleverksamheten på Campus Alfred

Nobel är betydelsefull för näringslivets utveckling och för att erbjuda högskolestudier på nära håll. Kommunen ska samverka aktivt med akademien för att stärka etableringen av högskoleutbildning och forskning i Karlskoga.

Karlskoga lasarett är en viktig knutpunkt för hälso- och sjukvård i västra Örebro län och östra Värmland. Det är också en betydelsefull arbetsplats lokalt. Verksamheten ska ges goda förutsättningar att utvecklas.

Behovet av anpassat boende för äldre och grupper med särskilda behov kommer att öka. Hög fysisk tillgänglighet i boendet och i dess omgivning är betydelsefullt liksom tillgång till kollektivtrafik. Ytor föreslås reserveras för gruppboenden i lämpliga lägen med närhet till service.

*Karta som tillhör detta kapitel finns i kartbilagan.

11.1 Ansvar för förskola, utbildning, vård och omsorg

Kommunen har ett ansvar enligt lag att tillse att det finns ett utbud av hög kvalitet inom förskola, utbildning, vård och omsorg. Ansvaret för hälso- och sjukvård är delat mellan kommunen och landstinget. Kommunens ansvar för utbildning gäller t o m gymnasienivå. För medborgarna i en kommun tillgodoser dessa verksamheter grundläggande behov, är självklara rättigheter och ingår i den baservice som förutsätts finnas i en kommun. Hur verksamheten bedrivs kan ha stor betydelse för hur medborgarna ser på sin kommun.

Samhällets grundläggande omsorg (från förskola till äldreomsorg) är beroende av en aktiv samhällsplanering för god tillgänglighet i bostadsmiljöer och till offentliga verksamhetslokaler, till lokal service och goda kommunikationer.

- Den fysiska planeringen ska medverka till att utbildnings- och omsorgsbehov kan bli tillgodosedda.
- Möjlighet bör finnas för alternativa driftsformer inom förskola, utbildning, vård- och omsorg att etablera sig.
- Samverkan mellan Karlskoga och andra kommuner inom förskola, utbildning, vård och omsorg bör utvecklas.
- Karlskoga bör pröva att samverka med andra kommuner kring planering och utbyggnad av specialboenden av olika slag.

11.2 Förskola

I Karlskoga fanns 2009; 26 kommunala förskolor (varav en med natt- och dagverksamhet), 2 kommunala öppna förskolor, 1 öppen förskola som är fristående samt 25 kommunala familjedaghem och 3 fristående förskolor. Förskolans uppdrag har utvecklats från att vara mest omsorg och fostran till att också vara en del av utbildningsväsendet. Därmed förtydligas det pedagogiska uppdraget vilket påverkar förskolans organisation och arbetsformer. Andelen barn i den kommunala barnomsorgen har under de senaste åren ökat och ligger nu på ca 90 %. Behovet av förskoleplatser förväntas öka de närmaste åren, dels för att allmän förskola för 3-åringar har införts under 2010 men också för att föräldrar idag söker förskola i högre grad än de söker familjedaghem till sina barn. Det största behovet bedöms finnas i centrala och södra Karlskoga.

- Förskola ska erbjudas så nära hemmet som möjligt.
- Antalet förskoleplatser bör utökas främst i centrala och södra delen av Karlskoga.
- Planerad utökning av antalet förskolor ska i första hand inrymmas i befintliga skolor.
- Lokalers placering och utformning (lokaler och utomhusytor) ska bidra till verksamhetens goda innehåll och kvalitet.
- Naturliga mötesplatser, t ex spontanlekplatser, utvecklas kring förskolor i samarbete med andra berörda instanser.
- Trafiksäkerhet och tillgänglighet till förskoleverksamheten ska beaktas i den fysiska planeringen.

11.3 Grundskola

Grundskolan årskurserna 1-9 i Karlskoga består av 12 grundskolor. 10 har kommunen som huvudman medan 2 är fristående (F-6-skolor i Lonnhyttan och Granbergsdal). På fyra av skolorna finns särskoleverksamhet. Skolbarnomsorg (fritidshem) finns på kommunens samtliga F-6 skolor. Ytterligare friskolor bedöms tillkomma i Karlskoga kommun i framtiden. Kommunens nya barn- och utbildningsplan sätter fokus på högre måluppfyllelse i ett kunskapsperspektiv vilket gör att arbetssätt och arbetsformer, uppföljning och utvärdering, betyg och bedömning kommer att bli centrala delar i det fortsatta arbetet. Det finns idag en stor överkapacitet vad gäller lokaler inom grundskolan. Koncentration till färre skolenheter är nödvändig, bland annat på grund av vikande elevunderlag. En utredning om omstruktureringen inom kommunens lokalbestånd, vilket inkluderar samtliga skolor, pågår.

- Skollokalers placering och utformning (lokaler och utomhusytor) ska bidra till verksamhetens goda innehåll och kvalitet, genom att ge goda förutsättningar för lärande.
- Nedläggning av skolenheter i Karlskoga kommun kan förväntas under de närmaste åren.
- Naturliga mötesplatser, t ex spontanlekplatser, utvecklas kring grundskolor i samarbete med andra berörda instanser.
- Frågor kring cykelvägar till skolorna, trafiksäkerhet, kollektivtrafik, tillgänglighet och trygghet i skolverksamheten ska beaktas i den fysiska planeringen.

11.4 Gymnasieskola och vuxenutbildning

Det fria gymnasievalet innebär att den kommunala gymnasieskolan numera har konkurrens från privata gymnasieskolor och från gymnasieutbildningar på andra orter.

I Karlskoga finns 2010 två kommunala gymnasieskolor, Bergslagsskolan och Bregårdsskolan med totalt ca 1200 elever. Det finns även en kommunal gymnasiesärskola förlagd till Bergslagsskolan. Det finns även en gymnasiefriskola med idrottsinriktning. En skola för vuxenstuderande, Komvux, med ca 350 elever är förlagd till Ekebyskolan.

Kommunfullmäktige i Karlskoga har beslutat att samla kommunens gymnasieutbildning i en skolenhet förlagd vid f d Bergslagsskolan. Om- och tillbyggnad för att skapa en ny gymnasieskolenhet pågår. Tankar på att samla all vuxenutbildning vid Bregårdsskolan finns.

Lärcentrum Karlskoga ligger i direkt närhet till Campus Alfred Nobel och erbjuder vuxenstuderande en kreativ lärmiljö med tillgång till lokaler, tekniska funktioner och vägledning.

Karlskoga Folkhögskola är belägen i Aggerud i södra Karlskoga, se särskilt stycke. Karlskoga och Degerfors kommuner har ett fördjupat samarbete för att åstadkomma en samordnad gymnasie- och vuxenutbildning. Kommunerna har bildat en gemensam gymnasienämnd och förlagt verksamheter i båda tätorterna. Den gemensamma skolan har fått namnet Möckelngymnasiet.

- En samlad kommunal skola för gymnasium, vuxenutbildning, mm för Karlskoga och Degerfors skapas och utvecklas som är så attraktiv att såväl elever bosatta i Karlskoga och Degerfors som elever från närliggande kommuner söker sig till skolan. Verksamheten ska vara förlagd till den nybyggda gymnasieskolan i Karlskoga samt i Degerfors.
- Ekebyskolan bör utrymmas.

De riktlinjer som förordas bygger på de beslut som hittills har fattats. Frågorna behandlas vidare under 2011, dels genom pågående arbete för att forma en samlad organisation för kommunal gymnasie- och vuxenutbildning, dels genom den kommunövergripande lokalutredningen i Karlskoga och lokalutredning kring gymnasielokaler i Degerfors. Föreslagna riktlinjer ska inte försvåra kommande beslut som bygger på ett fördjupat utredningsunderlag som inte finns tillgängligt vid beslut om denna ÖP.

11.5 Högre utbildning

Samverkan med universiteten i Örebro och Karlstad är av avgörande betydelse för att stimulera till och erbjuda högre utbildning samt för att tillgodose och bidra till näringslivets utvecklingsmöjligheter och behov av kompetent personal.

År 2003 etablerade Örebro universitet Campus Karlskoga med 2-åriga yrkeshögskoleutbildningar. År 2007 byttes namnet till Campus Alfred Nobel och har idag ca 100 elever. 2008 invigdes nya lokaler på Bregårdsskolan. Ett forskningscentrum och en forskarskola i modellering och simulering etablerades 2007. Det är en forskarskola med nära samarbete till näringslivet.

Under 2008-2009 har genomförts en förstudie kring möjligheten att etablera en science park i Karlskoga. En science park är en mötesplats med stimulerande och utvecklande miljö för utvecklingsföretag i tillväxt. Förstudien visar att det från berörda parter, näringsliv, universitet och kommun, finns ett gemensamt intresse att arbeta vidare kring ett science park med bred teknisk huvudprofil och med några spetskompetensområden. Ett projekt kommer att pågå 2009-2011 för att utveckla verksamheten.

- Attraktiva utbildningar, gärna med direkt koppling till näringslivet, bedöms avgörande för möjligheterna att behålla och utveckla den högteknologiska industri som finns idag, samt att generellt höja utbildningsnivån.
- Kommunen ska samverka aktivt med akademien och näringslivet för att stärka etablering av högskoleutbildning, högre yrkesutbildning och avancerad forskning i Karlskoga.
- Den fysiska planeringen ska bidra till att verksamheter med koppling till universiteten ges fortsatta möjligheter att utvecklas.
- Ett samlat centrum för högre utbildning för Karlskoga och Degerfors bör skapas i Bregården, nuvarande Bregårdsskolan i Karlskoga där Campus Alfred Nobel ges möjligheter att växa och Lärocentrum/högskolestudier på distans kan fortsätta utvecklas.

De riktlinjer som förordas bygger på de beslut som hittills har fattats. Frågorna behandlas vidare under 2011, dels genom pågående arbete för att forma en samlad organisation för gymnasie- och vuxenutbildning för Karlskoga och Degerfors kommuner, dels genom den kommunövergripande lokalutredningen i Karlskoga. Föreslagna riktlinjer ska inte försvåra kommande beslut som bygger på ett fördjupat utredningsunderlag som inte finns tillgängligt vid beslut om denna ÖP.

11.6 Folkhögskoleutbildning

På Karlskoga Folkhögskola, belägen i stadsdelen Aggerud i södra Karlskoga, finns fem linjer med ca 250 elever per år. Bland linjerna kan nämnas Allmän linje, Afasilinje och Invandrarlinje. Ett 70-tal studerande bor på internat på skolområdet. Huvudman för skolan är Svenska Missionskyrkan. Den enda utbildning som kategoriseras som högre utbildning är Fritidsledarutbildningen.

- Karlskoga Folkhögskola är en väl etablerad folkhögskola som ska ges möjligheter att utvecklas inom och i anslutning till sin nuvarande anläggning.

11.7 Hälsa- och sjukvård

Kommunen och Landstinget har ett delat ansvar för hälso- och sjukvården. Kommunen har hälso- och sjukvårdsansvar upp till och med sjuksköterska i särskilda boendeformer och dagverksamhet samt genom avtal med landstinget och hemsjukvårdsansvar i ordinärt boende för de som inte kan ta sig till vårdcentralen för att få vård. Kommunen ansvarar också för alla arbetsterapeutiska hemsjukvårdinsatser. Det psykiatriska hemsjukvårdsansvaret är landstingets. Kommunen har också ett ansvar för skolhälsovård.

Vårdcentralerna är basen i svensk hälso- och sjukvård. Vårdcentralerna i Karlskoga tillhör Örebro läns landstings primärvård, och här tas om hand och behandlas 90 procent av alla sjukdomar och skador. I Karlskoga finns tre vårdcentraler i landstings regi: Brickegårdens, Karolina och Baggängens vårdcentral samt Folkvandvården.

Karlskoga lasarett är ett akutsjukhus, inom Örebro läns landsting, som i första hand erbjuder sjukvård till ca 93 000 invånare i västra Örebro län och östra Värmlands län, men patienter från övriga delar av landet är välkomna. Lasarettet har sex kliniker – anestesi, kirurg, medicin och geriatrik, kvinno, röntgen samt ortopedi. Dessutom finns ett sjukhusövergripande laboratorium samt sex mottagningar. Regionfrågan och överströmningen från Värmland är viktiga faktorer som starkt påverkar lasarettets uppdrag.

Alla invånare har rätt att få vård efter vars och ens behov och med god tillgänglighet, rätt behandling och ett gott bemötande. Det innebär att landstinget ska erbjuda god vård och annan service oavsett var människor bor eller befinner sig i länet.

För Karlskoga och Degerfors kommuner finns formellt beslutad samverkan genom Folkhälsonämnden. Nämnden har bl a som uppdrag att utveckla och fungera som stöd och motor i kommunernas folkhälsoarbete.

- Kommunen ska verka för att Karlskoga lasarett ska fortsätta vara ett väl fungerande lasarett, som dygnet runt ska erbjuda hälso- och sjukvård med god kvalitet och akutberedskap till alla som är i behov av vård. Lasarettet ska ges möjlighet att utvecklas, även fysiskt genom tillbyggnader och andra behov att utvidga anläggningen.
- Kommunen ska i den fysiska planeringen beakta och möjliggöra behov för att behålla och utveckla hälso- och sjukvården i Karlskoga.

11.8 Individ- och familjeomsorg

Kommunens individ- och familjeomsorg har i uppdrag att utreda, besluta och verkställa beslut utifrån gällande lagstiftning. De människor som är i behov av socialtjänstens insatser ska mötas på ett respektfullt sätt av handläggare som är professionella och där insatserna upplevs motsvara behoven.

Verksamheten i Karlskoga är till största delen förlagd till Baggängen men bedrivs även i andra lokaler, t ex Gryningen i Skranta. Arbetsmarknadsenheten finns i lokaler på Baggängsvägen och Nitarevägen vid Odlingen.

I samhällsplaneringen behöver hänsyn tas till följande behov:

- Utformningen av boende för personer med särskilda behov av stöd behöver förändras.
- Boenden för personer med specifika behov kan inrymmas i befintligt bostadsbestånd.
- För ungdomar som behöver omhändertaras finns ett behov av boende med personal som alternativ till placering på institution.

11.9 Handikappomsorg

Behovet av insatser med stöd av Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS bedöms öka. En god framförhållning behövs, särskilt vad gäller nya boenden.

I Karlskoga finns boende med särskilt stöd och service enligt LSS i kommunens alla stadsdelar. Dessa boenden varierar i utformning, från villa till flerbostadshus och traditionell gruppboende och är integrerade i det ordinarie bostadsbeståndet. I Karlskoga finns 2009 totalt 10 boenden med 62 platser för personer med utvecklings- eller begåvningshandikapp samt fyra boenden med totalt 28 platser för personer med psykisk funktionsnedsättning. Ett nytt boende med 5-8 platser bedöms behöva tillkomma var fjärde-femte år under den närmaste 20-årsperioden.

I Karlskoga finns daglig verksamhet för totalt ca 100 personer integrerat i annan verksamhet såväl som i enskilda verksamheter. Sysselsättning och gemenskap i egna lokaler finns för personer med psykisk funktionsnedsättning.

I samhällsplaneringen behöver hänsyn tas till följande behov:

- Kommunen ska planera för nytt gruppboende om 6 platser, 2012 och därefter nya boenden med 5-8 platser vart fjärde - femte år, 2016, 2020, osv.
- Mer integrerade grupper av daglig verksamhet minskar behovet av dagcenterlokaler, varför befintliga lokaler som ej är ändamålsenliga bör lämnas till förmån för ett nytt dagcenter.
- Planera för en hög fysisk tillgänglighet i boendet och dess omgivning, tillgång till mötesplatser i bostadsområdena samt närhet till en tillgänglig kollektivtrafik.

11.10 Äldreomsorg

Ur ett samhällsplaneringsperspektiv måste beaktas att medelåldern ökar och att framtidens äldre kommer att ha andra krav och levnadsvanor. Det ställer nya krav på utformningen av bostadslägenheter, framtidens vårdboenden och den yttre miljön runt dessa.

Prognoser visar att åldersgruppen 65 år och äldre ökar. Under perioden 2010-2020 är det äldre närmast över pensionsåldern som ökar mest för att därefter bli färre igen, medan ökningen under perioden 2020-2030 ligger på de så kallade äldre äldre, d v s över 80 år.

I Karlskoga kommun beräknas gruppen 80 år och äldre minska fram till och med 2014 för att därefter öka kraftigt. Från 2014 till 2030 förväntas enligt prognoserna en ökning med närmare 50 % i åldersgruppen 80 år och äldre. Ungefär 2017-2018 kommer det förväntade större omsorgsbehovet att bli reellt i kommunen.

Det är i första hand de äldre över 80 år som är i behov av särskilt boende och omsorgsinsatser. Kommunen behöver följa befolkningsutvecklingen och ha en beredskap för att klara ett ökat behov av vård och omsorgsinsatser under planeringsperioden.

I Karlskoga har ungefär 800 personer i ordinärt boende någon form av hjälp i hemmet,

allt från hjälp med städning och medicinska insatser till personlig omvårdnad till vård i livets slutskede. Denna verksamhet drivs helt i kommunal regi.

När behov av särskilt boende uppstår finns servicelägenheter och vårdboende. I Karlskoga finns idag sammanlagt 260 servicelägenheter på servicehusen Nickkällan, Bergmästaren, Solbringen, Torpdalen, Geologen och Högehus. Därutöver finns 276 platser i vårdboende för personer med stort omvårdnadsbehov på enheterna Björkliden, Saxlyckan, Skrantahöjden, Torpdalen och Lötängen varav 60 platser på Utsikten och Treklövern på Karlskoga lasarett. Samtliga särskilda boenden drivs i kommunens regi. Boendestandarden på Karlskoga lasarett är lägre än i övriga boenden och tillgodoser inte dagens krav och bör ersättas. Servicehusens framtid, vilken ska utredas, påverkar behovet av framtida vårdboendeplatser. Det bedöms finnas behov av ett 100-tal nya vårdboendeplatser inom den närmaste 20-årsperioden. Med hänsyn till demografi och placering av nuvarande vårdboenden bör ett nytt lokaliseras till de södra stadsdelarna i Karlskoga.

- Den åldrande människans egna resurser ska tillvaratas för att möjliggöra ett så självständigt och värdigt liv som möjligt i gemenskap med andra i samhället.
- Boendet för de äldre ska bygga på rätten till en egen bostad.
- Boende för äldre ska vara fullt tillgängligt (bottenplan/hiss, utemiljö, mm).
- Servicelägenheter som boendeform utreds.
- Planera för en hög fysisk tillgänglighet i boendet och dess omgivning, tillgång till mötesplatser i bostadsområdena samt närhet till en tillgänglig kollektivtrafik.

I samhällsplaneringen behöver hänsyn tas till följande behov:

- De 60 vårdboendeplatserna som är belägna på Karlskoga lasarett ersätts med ett boende som tillgodoser dagens krav.
- Nya vårdboendeplatser, ca 100 stycken, bör tillkomma under perioden 2023-2033, förslagsvis i södra delen av Karlskoga tätort.

11.11 Specialboenden

Kommunen har ansvar för olika typer av specialboenden, se ovan. Den här typen av boenden kan förläggas på andra platser än de riktlinjer som aviseras för flerfamiljshus och villor, dels på att de är kommunala investeringar, dels beroende på behov som avviker något från ordinära boenden.

Följande områden i Karlskoga har bedömts intressanta och har mark tillgänglig för olika typer av specialboenden:

- › Loviselund (anknytning till Solbringen), Bohult
 - › Skrantafallet, Skranta
 - › Stråvägen, Stråningstorp
 - › Sandviken
- Kommunen ska ha beredskap att lokalisera olika typer av specialboenden på lämpliga platser.
 - Kommunen inventerar Karlskoga tätort på lämpliga platser för olika typer av särskilda boenden.
 - I Karlskoga tätort ska ytor för gruppboenden reserveras i lämpliga lägen med närhet till service som t ex dagligvarubutiker och kollektivtrafik.
 - Kommunen bör pröva att samverka kring planering av olika typer av särskilda boenden.